

TALOUSARVIOALOITE 616/2002 vp

Määrärahan osoittaminen sosiaali- ja terveysministeriölle rikos- ja riita-asioiden sovittelun valtakunnalliseen toteuttamiseen

Eduskunnalle

Suomessa on jo lähes 20 vuotta ollut käytössä rikosten ja riitojen sovittelujärjestelmä. Sovittelussa rikoksentehtyjälle ja uhrille järjestetään mahdollisuus kohdata ja neuvotella asiantuntevan, puolueettoman sovittelijan avustamana rikoksen sovittamisesta.

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen selvityksen mukaan sovittelun osapuolet ovat yleensä tyytyväisiä siihen, että muutosidonnaisuuksista vapaa sovittelu antaa mahdollisuuden esittää näkemyksiä ja kysymyksiä ja etsiä vastauksia puolin ja toisin. Sovinnollisuuden edistämisellä yleensäkin nähdään olevan suuri merkitys. Edelleen Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen mukaan lähes kahdeksankymmentä prosenttia tehdyistä sovinnoista toteutuu, kun vastaavasti rikosvahingoista tuomituista korvauksista onnistutaan perimään vain noin parikymmentä prosenttia. Prosessina sovittelun kustannukset ovat noin kolmannes vastaavan vahingonkorvausvaatimuksen oikeuskäsittelyn kustannuksista. Sovitteluun pantu panostus säästyy moninkertaisena jo pelkissä prosessikuluissa.

Vapaaehtoisen sovittelun painopiste on nuorten tekemissä rikoksissa. Tutkimusten mukaan sovittelu on ollut merkittävä tekijä nuorten rikostentekijöiden pysäyttäjänä. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen mukaan rikoksen uusiminen on ollut sovitteluun osallistuvilla nuorilla rikosten tekijöille jonkin verran vertailuryhmää pienempi.

Kriminaalipolitiikan asiantuntijoiden piirissä vapaaehtoisesti, ilman lainsäädäntöä toteutettua

sovittelun käyttöönottoa pidetään yhtenä 1980-luvun merkittävimpänä kriminaalipoliittisena uudistuksena.

Sovittelujärjestelmiä sovellettaessa on tarve kiinnittää huomiota muiden rikosseuraamusten tavoin yhdenvertaisuuskysymyksiin. Kun sovitteluun osallistumiselle voidaan antaa merkitys rikoksen tuomioistuinkäsittelyyn, sovittelupalvelujen epätasainen alueellinen saatavuus on yhdenvertaisuusongelma, johon muun muassa valtakunnansyyttäjä on toistuvasti kiinnittänyt huomiota.

Sosiaali- ja terveysministeriö on valmistellut lakiesityksen sovittelun valtakunnallisesta toteuttamisesta. Käytännössä esityksen mukainen sovittelutoiminta järjestettäisiin niin, että lääninhallitukset tekisivät sopimuksia kuntien tai muiden palveluntuottajien kanssa sovittelun järjestämisestä tietyllä alueella, esimerkiksi seutukunta-kohtaisesti. Laissa säädettäisiin paitsi sovittelutoiminnan hallinnollisesta järjestämisestä ja kustannusten korvaamisesta myös muun muassa sovittelun alasta ja sovittelua järjestettäessä noudatettavista menettelyistä, joista niin ikään ei aiemmin ole ollut laintasoista sääntelyä. Lakiesityksen mukaan sovittelutoiminnan yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluisivat sosiaali- ja terveysministeriölle. Ministeriön yhteydessä toimisi neuvottelukunta toiminnan valtakunnallista ohjausta, seuranta ja kehittämistä varten.

TAA 616/2002 vp — Erkki Kanerva /sd ym.

Esitetyllä tavalla ohjatun sovittelun laajentaminen koko maahan ratkaisee jopa perustuslaillisena ongelmana nähdyn yhdenvertaisuuden.

Esityksessä ehdotetaan, että sovittelupalvelujen tuottamisesta aiheutuvat kustannukset korvataan valtion varoista. Tämä edellyttää vuositasolla 6,3 miljoonan euron määrärahan varaamista valtion budjettiin sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan. Koska ehdotetun lain mukainen toiminta käynnistyisi vuoden 2003 heinäkuun alussa, toiminnasta aiheutuvat kustannukset on

otettava huomioon valtion vuoden 2003 talousarvioesityksessä 3 150 000 euron suuruisina.

Edellä olevan perusteella ehdotamme kunnioittaen,

että eduskunta ottaa valtion vuoden 2003 talousarvioon momentille 33.33.32 lisäyksenä 3 150 000 euroa rikos- ja riita-asiain sovittelujärjestelmän kustannuksiin.

Helsingissä 1 päivänä lokakuuta 2002

Erkki Kanerva /sd
Heli Paasio /sd
Pirkko Peltomo /sd
Jussi Ranta /sd
Susanna Huovinen /sd
Kari Rajamäki /sd
Tarja Kautto /sd
Jouko Skinnari /sd
Säde Tahvanainen /sd
Reijo Kallio /sd
Matti Saarinen /sd
Pia Viitanen /sd
Raimo Mähönen /sd
Leena Luhtanen /sd
Kari Kärkkäinen /kd
Riitta Prusti /sd
Tero Rönni /sd
Arto Seppälä /sd
Risto Kuisma /sd

Ilkka Taipale /sd
Olavi Ala-Nissilä /kesk
Matti Väistö /kesk
Petri Neittaanmäki /kesk
Pekka Nousiainen /kesk
Toimi Kankaanniemi /kd
Anu Vehviläinen /kesk
Veijo Puhjo /vas
Matti Vähänäkki /sd
Kirsi Ojansuu /vihr
Harry Wallin /sd
Sulo Aittoniemi /alk
Mauri Salo /kesk
Annika Lapintie /vas
Susanna Rahkonen /sd
Marjatta Stenius-Kaukonen /vas
Katri Komi /kesk
Rauha-Maria Mertjärvi /vihr